

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

В. Н. ПАРСЯК, Г. В. ЄФІМОВА

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання курсової роботи з дисципліни
"БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ"**

Рекомендовано Методичною радою НУК

Електронне видання комбінованого
використання на DVD-ROM

МИКОЛАЇВ • НУК • 2012

УДК 005.915(076)
ББК 65.050
П 18

Укладачі:

В. Н. Парсяк, д-р екон. наук, професор;
Г. В. Єфімова, канд. екон. наук, доцент

Рецензент О. П. Гурченков, канд. екон. наук, професор

Парсяк В. Н.

П 18 Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни
"Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання" / В. Н. Парсяк,
Г. В. Єфімова. – Миколаїв : НУК, 2012. – 33 с.

У концентрованій формі вміщено відповіді на основні питання, пов'язані з організацією та методикою проведення курсової роботи студентів: вибір теми, визначення об'єкта і предмета дослідження, оформлення результатів. Викладені матеріали ґрунтуються на вимогах Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та стандартів ІЕФ НУК щодо курсових робіт.

Призначено для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства". Можуть бути використані студентами інших спеціальностей, викладачами вищих навчальних закладів третього-четвертого рівнів акредитації, а також у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації.

УДК 005.915(076)
ББК 65.050

Навчальне видання

**ПАРСЯК Володимир Никифорович
ЄФІМОВА Ганна Вікторівна**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання курсової роботи з дисципліни
"БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ"**

Комп'ютерне верстання *А.Й. Лихіна*
Коректор *М.О. Паненко*

© Парсяк В.Н., Єфімова Г.В., 2012
© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2012

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 2,0. Обсяг даних 6151 кб. Тираж 14 прим. Вид. № 31. Зам. № 370.
Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
просп. Героїв Сталінграда, 9, м. Миколаїв, 54025, e-mail : publishing@nuos.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2506 від 25.05.2006 р.

ВСТУП

Курсова робота з дисципліни "Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання" посідає важливе місце у системі підготовки студентів НУК за напрямом "Економіка підприємства" і відіграє вирішальну роль в їхньому становленні як фахівців, здатних розв'язувати практичні задачі в економічній сфері, своєчасно та якісно розраховувати планові показники діяльності підприємства, формувати зведені бюджети, планувати потребу в поточному фінансуванні, що в цілому забезпечить ефективну діяльність підприємства.

Методичні вказівки узагальнюють багаторічний досвід кафедри економіки та організації виробництва з надання методичної допомоги в організації навчальної роботи студентів.

Головним завданням методичних вказівок є:

- ознайомлення студентів, особливо тих, що навчаються без відриву від виробництва, з тематикою курсових робіт, особливостями вимог до змісту та порядку виконання курсової роботи;
- запобігання помилкам і впорядкування процесу виконання курсової роботи;
- визначення процедури виконання, перевірки, захисту та критеріїв оцінювання курсових робіт.

Розумна регламентація вимог щодо змісту, оформлення і порядку виконання, перевірки викладачем та захисту курсової роботи й однозначно зрозуміле формулювання задач, визначених цими методичними вказівками, на думку авторів, повинні заохочувати творчу розробку обраної теми і прояв максимуму ініціативи в рамках чітко визначених загальнообов'язкових вимог. Усі з наведених рекомендацій відповідають чинним нормативним актам Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та стандартам з управління якістю навчального процесу на Інженерно-економічному факультеті НУК, що регламентують підготовку спеціалістів і магістрів з економіки.

1. КУРСОВА РОБОТА: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Курсова робота як самостійне навчально-наукове дослідження відкриває можливість продемонструвати рівень загальнонаукової та фахової підготовки студентів з дисципліни "Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання", їхню здатність застосовувати попередньо одержані знання під час вирішення конкретних господарських проблем, схильність до аналізу та самостійного узагальнення первинної інформації.

Курсова робота є розрахунковою і виконується на основі прикладу, наведеного в розділі 3 даних методичних вказівок. Тема курсової роботи "Формування бюджету промислового підприємства". Варіант індивідуального завдання обирається за номером у списку групи. Вихідні дані за варіантами надаються за зразком, наведеним у дод. А.

Робота виконується на стандартних білих аркушах формату А4. Оформлення курсової роботи здійснюється відповідно до "Стандарту факультету щодо оформлення письмових робіт студентів" ІЕФ НУК.

Курсова робота відкривається титульним аркушем. На ньому вказуються міністерство, якому підпорядковано НУК, офіційна назва університету, назва та емблема кафедри, повна назва теми роботи, прізвище та ініціали студента, курс, група, факультет, де він навчається, прізвище, ініціали, вчене звання наукового керівника, місце і рік виконання роботи.

На наступній сторінці розміщується зміст із позначенням сторінок, на яких розпочинаються вступ, розділи, висновки, список використаної літератури, додатки. Всі розділи і підрозділи, що є у плані, мають бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками.

Вступ доцільно писати після того, як написана основна частина курсової роботи. У вступі обґрунтовується актуальність теми, що вивчається, її практичне значення; визначаються мета і завдання, об'єкт, предмет дослідження; висвітлюються методи, за допомогою яких воно проводилось; розкривається структура роботи, її анотований зміст за кожним розділом.

Основна частина курсової роботи складається з трьох розділів.

У першому розділі, що носить теоретичний характер, викладаються ключові питання бюджетування діяльності промислового підприємства, а саме: поняття і види бюджетів, регламент та методи бюджетування, оцінка можливостей їх застосування.

Другий і третій розділи виконуються відповідно до прикладу, наведеного в розділі 3 цих методичних вказівок.

Логічним завершенням курсової роботи є висновки. Головна їх мета – узагальнення результатів проведеного дослідження. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, практичних або методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити основні результати курсової роботи, а саме: оцінку запланованого фінансового підсумку діяльності підприємства, характеристику його планового грошового потоку, необхідність поточного фінансування для покриття дефіциту бюджету. Вимога щодо заключної частини – не повторювати прямо зміст вступу й основних розділів роботи.

Список використаної літератури відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, є "візитною картою" автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою. "Список..." повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно дотримуватися вимог "Стандарту факультету щодо оформлення письмових робіт студентів" ІЕФ НУК.

У додатку розміщуються дані індивідуального завдання на курсову роботу, що відповідають варіанту.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Розрахункова частина курсової роботи (2 і 3 розділи) передбачає складання двох планових документів – бюджету доходів і витрат та бюджету руху грошових коштів.

Вихідними даними для виконання курсової роботи, що надаються індивідуально кожному студенту, є:

- обсяг продаж за контрактами, умови поставки, ціна за одиницю;
- розмір доходів від інших операцій;
- норма витрат матеріалів, ціна за одиницю, умови поставки;
- витрати на організацію замовлення і зберігання запасів;
- запас готової продукції, норма запасу на початок року;

- трудомісткість виготовлення одиниці продукції;
- постійні витрати підприємства (обсяг витрат і ціна за одиницю допоміжних матеріалів, заробітна плата ІТР та МОП, витрати електроенергії в кВт/год.; маркетингові витрати, амортизація);
- умови та обсяг довгострокового кредитування, залишок боргу по довгострокових кредитах на початок року;
- обсяги і графік капіталовкладень.

Єдиними для всіх варіантів є такі дані:

- годинна тарифна ставка основних робітників;
- відсоток відрахувань на соціальні заходи;
- потужність обладнання, тариф за 1 кВт/год.;
- курс долара;
- умови розрахунків.

Доходи від інших операцій – 5000 грн щомісячно.

Норма запасу готової продукції на складі на кінець періоду (поточний запас) – 10 % обсягу реалізації наступного періоду.

Середня годинна тарифна ставка основних робітників – 18 грн.

Середня потужність обладнання – 24 кВт.

Тариф за електроенергію – 83,16 коп. за 1 кВт/год.

Єдиний соціальний внесок – 38,52 % фонду заробітної плати.

Довгострокові кредити надаються фінансово-кредитною установою під 24% річних. Овердрафт надається під 28 %.

Прогноз курсу долара США на наступний рік наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Прогноз курсу долара США на наступний рік

Місяць	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Курс, грн	8,00	8,10	8,15	8,20	8,20	8,20	8,20	8,20	8,25	8,25	8,30	8,30

Платежі здійснюються:

- а) за виготовлену продукцію, сировину і матеріали – відповідно до умов контрактів;
- б) заробітна плата з відрахуваннями – 50 % аванс у поточному місяці, 50 % остаточний розрахунок наступного місяця;
- в) за електроенергію – передоплата 30 днів;
- г) маркетингові витрати, амортизація, капітальні вкладення – в поточному місяці.

Залишок грошових коштів підприємства на початок року складає 10000 грн.

Всі інші дані є індивідуальними за відповідними варіантами.

3. ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

Кафедра економіки та
організації виробництва

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Бюджетування діяльності суб'єктів
господарювання» на тему:
«Бюджетування діяльності промислового підприємства»

(Варіант № __)

Науковий керівник

_____ *наук. ступінь, вч. звання, П.І.Б.*
(підпис)

Студент

_____ *П.І.Б.*
(підпис)

Миколаїв – 2012 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	4
1.1. Поняття і види бюджетів, бюджетний регламент	4
1.2. Методи бюджетування	8
1.3. Технологія розробки бюджету промислового підприємства.....	11
Розділ 2. СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ	15
Розділ 3. СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ	25
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	36
ДОДАТОК.....	37

ВСТУП

Сьогодні конкуренція на ринку настільки велика, що для успішної роботи компаніям доводиться випереджати своїх конкурентів не тільки за рівнем технологій і показниками основної операційної діяльності, але і за якістю систем управління (що забезпечують швидку реакцію компанії на ринкові зміни). Застава оперативного реагування будь-якої системи – своєчасна доставка інформації про оточення й положення в ньому керованого об'єкта до центра ухвалення рішення (керівництва компанії). Забезпечити керівників компанії своєчасною фінансовою інформацією можливо при застосуванні технології бюджетного управління.

Бюджетування – це найважливіший елемент системи управління підприємством, а не просто інструмент фінансового менеджменту. За змістом бюджетування є технологією планування, обліку, контролю й аналізу фінансових, інформаційних і матеріальних потоків, а також одержуваних результатів.

За допомогою бюджетного управління можливе вирішення наступних завдань: створити ефективну систему управління фінансами; перетворити компанію на "фінансово-прозору", тим самим підвищити її інвестиційну привабливість; оптимізувати доходи й витрати як у цілому по компанії, так і по окремих її структурних підрозділах; одержувати консолідовану звітність; будувати й оцінювати показники ліквідності, рентабельності компанії й окремих її бізнесів; підвищити ефективність управління компанією в цілому. У підсумку проекту компанія одержує ефективний інструмент оперативного управління, використання якого дозволить направити діяльність всіх підрозділів на досягнення певного фінансового результату шляхом прийняття відповідних управлінських рішень.

Метою курсової роботи є складання бюджету промисловго підприємства на наступний рік. Завданням курсової роботи є...

Розділ 1

ОРГАНІЗАЦІЯ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Поняття і види бюджетів, бюджетний регламент

Ефективність підприємницької діяльності залежить, у першу чергу, від її планування та оцінки. Будь-який підприємницький захід, пов'язаний з витратами і зорієнтований на прибуток, потребує розрахунків і оцінки. Оцінка підприємницької діяльності складається з оцінки її складових, таких як: витрати виробництва і прибуток, фінанси, податки, ринок як об'єкт маркетингу, кредити тощо. Проте оцінка окремих, навіть дуже важливих її складових у відриві від всієї виробничої економічної системи скоріше за все призведе до помилок, які, в свою чергу, створять "зону ризику" саме там, де знехтували оцінкою.

Найбільш об'єктивну оцінку підприємницької діяльності, можливість своєчасного виявлення "слабких" місць, забезпечення адаптації підприємства до зовнішніх змін, нівелювання несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища, а також здатність гнучко реагувати ці зміни дає бюджетування. Бюджетування є робочим інструментом, що включає в себе всі сторони діяльності підприємства: його виробничі, техніко-технологічні, маркетингові, фінансові, інноваційні, інвестиційні та інші аспекти. Разом з тим, процес бюджетування базується на загальній концепції розвитку підприємства, більш детально розробляє економічний і фінансовий аспект стратегії і являє собою єдину систему взаємопов'язаних технічних, організаційних та економічних змін на визначений період часу [6, с. 367]. На жаль, для керівників вітчизняних підприємств процес бюджетування на рівні підприємства залишається не зовсім зрозумілим. Спостерігається повна відсутність взаємозв'язку цілей довгострокового і середньо- та короткострокового періодів або часткове їх відображення у деяких бізнес-планах...

Розділ 2

СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ

Бюджет доходів і витрат промислового підприємства складається з двох частин: доходи та витрати. Всі статті розраховуються помісячно і разом за рік. Доходи включають доходи від реалізації за контрактами та інші доходи. Витрати включають змінні витрати на виробництво і реалізацію, постійні витрати підприємства, а також фінансові витрати, пов'язані з кредитуванням діяльності підприємства.

Складання бюджету доходів та витрат розпочинається з розрахунку доходів, а саме зі статті "Доходи від реалізації". Дана стаття розраховується як сума доходів від реалізації за першим, другим та третім контрактами. Доходи від реалізації за першим контрактом є добутком ціни одиниці продукції та кількості виготовлених одиниць продукції за кожен місяць року. Доходи від реалізації за другим контрактом є добутком ціни одиниці продукції, курсу іноземної валюти та кількості виготовлених одиниць продукції за кожен місяць року. Доходи від реалізації за третім контрактом є щомісячною незмінною сумою від надання приміщення в оренду.

Стаття "Інші доходи" розраховується як сума доходів від курсової різниці та доходів від інших операцій. Дохід від курсової різниці розраховується тільки для другого контракту, оскільки тільки за цим контрактом оплата відбувається в іноземній валюті. Дохід від курсової різниці ($D_{к.р.}$) – це добуток обсягу збуту продукції поточного місяця, оплата за яку надійде у наступному місяці, ціни одиниці продукції в іноземній валюті в місяці-відвантаження продукції та різниці між курсом валюти місяця-розрахунку та місяця-відвантаження продукції. Розрахунок можна представити формулою:

$$D_{к.р.} = N_i \times D_v \div D_{mi} \times C_i^{\$} \times (K_i^{\$} - K_{i+1}^{\$} + 1),$$

де N_i – обсягу збуту продукції поточного місяця в натуральних одиницях, од.; D_v – кількість днів відстрочки; D_{mi} – кількість днів у поточному місяці; $C_i^{\$}$ – ціна одиниці продукції в дол. США в поточному місяці, \$; $K_i^{\$}$, $K_{i+1}^{\$}$ – курс дол. США відповідно в поточному та наступному місяці, грн/\$.

Дохід від інших операцій складається зі щомісячної незмінної суми. Розрахунок доходів зводимо до таблиці (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Доходи

Статті бюджету	Місяці												Сума, грн
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Доходи від реалізації, грн,													
у тому числі	673756	685770	689026	691022	515334	532422	725823	732242	726051	721776	715175	718129	8126525
Контракт 1	223716	225345	225888	222630	227424	230736	226320	243432	226320	227424	227424	226320	2732979
Контракт 2	429040	439425	442138	447392	266910	280686	478503	467810	478731	473352	466751	470809	5141546
Контракт 3	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	252000
Інші доходи, грн,													
у тому числі	5000	6211	5678	5612	5000	5000	5000	5000	5644	5000	5648	5000	63794
Доходи від курсової різ- ниці	0	1211	678	612	0	0	0	0	644	0	648	0	3794
Доходи від інших опера- цій	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	60000
Сума, грн	678756	691981	694704	696635	520334	537422	730823	737242	731695	726776	720822	723129	8190319

Далі складаємо план виробництва продукції. План виробництва продукції складається в натуральних одиницях і включає такі рядки: обсяг реалізації, запас на кінець періоду, запас на початок періоду, обсяг виробництва. План виробництва продукції в натуральних одиницях розраховується для першого та другого контракту, оскільки за третім контрактом в нашому випадку передбачено надання послуг, а не виробництво продукції.

Обсяг реалізації в натуральних одиницях переноситься з вихідних даних. Запас на кінець періоду складається з норми запасу готової продукції (у відсотках), помноженої на обсяг реалізації наступного місяця. Запас на кінець грудня встановлюється на рівні запасу на кінець листопада. Запас на початок періоду для січня беремо з вихідних даних, з лютого по грудень місяць складається з норми запасу готової продукції (у відсотках), помноженої на обсяг реалізації за поточний місяць. Обсяг виробництва в натуральних одиницях розраховується як обсяг реалізації плюс запас на кінець періоду мінус запас на початок періоду.

План виробництва продукції зводимо до таблиці (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. План виробництва продукції

Показники	Місяці												Сума, од.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Контракт 1													
Обсяг реалізації, од.	412	415	416	410	412	418	410	441	410	412	412	410	—
Запас на кінець періоду, од.	42	42	41	41	42	41	44	41	41	41	41	41	—
Запас на початок року, од.	42	42	42	41	41	42	41	44	41	41	41	41	—
Обсяги виробництва, од.	412	415	415	410	413	417	413	438	410	412	412	410	4977
Контракт 2													
Обсяг реалізації, од.	346	350	350	352	210	210	358	350	356	352	345	348	—
Запас на кінець періоду, од.	35	35	35	21	21	36	35	36	35	35	35	35	—
Запас на початок року, од.	35	35	35	35	21	21	36	35	36	35	35	35	—
Обсяги виробництва, од.	346	350	350	338	210	225	357	351	356	351	345	348	3927

План виробництва в натуральних одиницях є основою для складання витратної частини бюджету доходів і витрат, а саме для розрахунку змінних витрат на виробництво продукції за першим і другим контрактами.

Далі розрахуємо витрати, які поділяються на змінні та постійні, а також до витрат відносимо витрати на залучення кредиту (фінансові витрати). До змінних витрат відносяться:

- витрати на сировину і матеріали;
- витрати на заробітну плату основних робочих;
- єдиний соціальний внесок;
- витрати на електроенергію для технологічних цілей.

Розрахунок змінних витрат проводиться для першого та другого контракту, оскільки за першим та другим контрактами здійснюється виробництво продукції.

Витрати на сировину для першого контракту складаються з добутку таких показників, як: обсяг виробництва за поточний місяць, ціна тони сировини за поточний місяць і незмінна норма витрат сировини на одиницю виробу. Витрати на матеріали для першого контракту складаються з добутку таких показників, як: обсяг виробництва за поточний місяць, ціна тони матеріалу за поточний місяць і незмінна норма витрат матеріалу на одиницю виробу.

Витрати на сировину для другого контракту складаються з добутку таких показників, як: обсяг виробництва за поточний місяць, ціна тони сировини за поточний місяць і незмінна норма витрат сировини на одиницю виробу. Витрати на матеріали для другого контракту складаються з добутку таких показників, як: обсяг виробництва за поточний місяць, ціна тони матеріалу за поточний місяць і незмінна норма витрат матеріалу на одиницю виробу.

Витрати на заробітну плату для першого та другого контрактів розраховують однаково. Витрати на заробітну плату складаються з добутку обсягу виробництва за відповідний місяць, трудомісткості виготовлення одиниці продукції та середньої годинної тарифної ставки основних робітників (18 грн для всіх варіантів).

Витрати на єдиний соціальний внесок складаються з добутку заробітної плати основних робітників за певний місяць та відсотку єдиного соціального внеску, у нашому випадку цей відсоток складає 38,52 % (для всіх варіантів).

Витрати на електроенергію для першого та другого контрактів розраховують однаково. Витрати на електроенергію складаються з добутку обсягу виробництва за відповідний місяць, трудомісткості виготовлення одиниці продукції, середньої потужності обладнання (24 кВт) та ціни за 1 кВт/год (для всіх варіантів 83,16 коп. за 1 кВт/год).

Надалі розраховуються змінні витрати разом.

До постійних витрат відносяться:

- витрати на допоміжні матеріали;
- витрати на заробітну плату ІТР та молодшого обслуговуючого персоналу;
- витрати на єдиний соціальний внесок на фонд оплати праці ІТР та МОП;
- витрати на електроенергію на загальні потреби;
- амортизаційні відрахування;
- маркетингові витрати;
- інші витрати.

Допоміжні матеріали складаються з добутку необхідної кількості матеріалів в тонах на місяць та ціни матеріалів за тону у відповідному місяці.

Заробітна плата ІТР та молодшого обслуговуючого персоналу складає 85 тис. грн на місяць з січня до серпня місяця, а з серпня до грудня – 92 тис. грн.

Витрати на єдиний соціальний внесок складаються з добутку фонду заробітної плати ІТР та молодшого обслуговуючого персоналу за місяць і відсотку єдиного соціального внеску, тобто 38,52 % (для всіх варіантів).

Витрати на електроенергію на загальні потреби складаються з добутку загальної потреби в електроенергії за місяць та ціни за 1 кВт/год.

Сума амортизаційних відрахувань кожного місяця складає 92 тис. грн.

Маркетингові витрати складають 1850 грн щомісяця.

Інші витрати підприємства складають 12600 грн щомісяця.

У подальшому розраховуються постійні витрати разом.

Фінансові витрати складаються з суми процентів, які підприємство повинне заплатити за користування кредитом. Для того, щоб розрахувати суму цих витрат, складаємо план-графік обслуговування довгострокових кредитів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. План-графік обслуговування довгострокових кредитів (грн)

Місяці	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Разом
Отримання кредиту	–	–	–	–	–	–	–	–	120000	–	–	–	120000
Борг на початок періоду	310000	310000	310000	310000	232500	155000	77500	0	0	120000	120000	120000	–
Погашення кредиту	–	–	–	77500	77500	77500	77500	–	–	–	–	–	310000
% за кредит	6200	6200	6200	6200	4650	3100	1550	0	0	2400	2400	2400	41300

До цього графіку вносимо початковий баланс боргу, який складає 310 тис. грн., отримання нового кредиту у вересні місяці, який складає 120 тис. грн., що був залучений під 24 % річних. З квітня протягом чотирьох місяців відбувається погашення кредиту минулого року рівними частинами (по 77500 грн.). Оскільки кредит попереднього року погашається до залучення нового кредиту, початковий баланс боргу на початок кожного місяця складає різницю між початковим балансом боргу попереднього місяця і погашенням кредиту в попередньому місяці. Проценти за залучення кредиту за місяць є добутком початкового балансу боргу за місяць і місячної ставки відсотків по кредиту, місячна ставка відсотків складає 12 частину від річної ставки, тобто 2 %.

Складемо бюджет доходів і витрат, до якого входитимуть такі статті:

1. Доходи. Що в свою чергу включають наступні статті: доходи від реалізації та інші доходи.

2. Витрати. Що в свою чергу включають наступні статті: змінні, постійні та фінансові витрати. Змінні витрати включають витрати матеріальних ресурсів, витрати на заробітну плату основних робітників, єдиний соціальний внесок та витрати на електроенергію для технологічних цілей. Постійні витрати складаються з наступних статей: допоміжні матеріали, заробітна плата ГТР та молодшого обслуговуючого персоналу, єдиний соціальний внесок, витрати на електроенергію на загальні потреби, амортизаційні відрахування, маркетингові витрати та інші витрати, а також фінансові витрати – відсотки за користування довгостроковим кредитом.

Бюджет доходів і витрат сформуємо у таблиці (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Бюджет доходів і витрат

Статті	Місяці												Сума, грн		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	12	13	14
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12 <td>13</td> <td>14</td> <td></td> <td></td>	13	14		
Доходи															
1. Доходи від реалізації	673756	685770	689026	691022	515334	532422	725823	732242	726051	721776	715175	718129	8126525		
Контракт 1	223716	225345	225888	222630	227424	230736	226320	243432	226320	227424	227424	226320	2732979		
Контракт 2	429040	439425	442138	447392	266910	280686	478503	467810	478731	473352	466751	470809	5141546		
Контракт 3	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	21000	252000		
2. Інші доходи, грн:	5000	6211	5678	5612	5000	5000	5000	5000	5644	5000	5648	5000	63794		
доходи від курсової різниці	0	1211	678	612	0	0	0	0	644	0	648	0	3794		
доходи від інших операцій	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	60000		
Бюджет доходів	678756	691981	694704	696635	520334	537422	730823	737242	731695	726776	720822	723129	8190319		
Витрати															
1. Змінні витрати	359444	363099	363334	354579	294157	314299	384439	392262	400156	398428	394770	395546	4414513		
Витрати матеріальних ресурсів	290580	293538	293727	286628	238515	256817	314342	320703	330462	329003	325949	326614	3606878		
Контракт 1:	142873	144123	144227	142421	148866	156533	154995	164300	153907	154582	154507	153832	1815167		
сировина	53330	53797	53836	53162	53473	60077	59486	63058	59069	59328	59299	59040	686955		
матеріали	89542	90326	90391	89260	95393	96457	95509	101242	94838	95254	95208	94792	1128212		
Контракт 2:	147707	149415	149500	144207	89649	100283	159347	156403	176555	174420	171441	172782	1791711		
сировина	59789	60480	60515	58372	36288	43162	68582	67315	68275	67450	66298	66816	723341		
матеріали	87919	88935	88986	85835	53361	57122	90765	89087	108280	106971	105144	105966	1068370		

Статті	Місяці												Сума, грн
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Витрати на заробіт- ну плату	48110	48597	48628	47471	38872	40158	48971	49992	48689	48502	48079	48157	564227
Контракт 1	24443	24657	24675	24366	24508	24782	24538	26011	24366	24473	24461	24354	295634
Контракт 2	23666	23940	23954	23106	14364	15376	24432	23981	24323	24029	23619	23803	268593
Єдиний соціальний внесок	18532	18720	18732	18286	14974	15469	18863	19257	18755	18683	18520	18550	217340
Контракт 1	9415	9498	9505	9386	9441	9546	9452	10020	9386	9427	9422	9381	1113878
Контракт 2	9116	9222	9227	8900	5533	5923	9411	9237	9369	9256	9098	9169	103462
Витрати на електро- енергію для техно- логічних цілей	53344	53884	53919	52636	43102	44527	54299	55431	53986	53779	53310	53397	625615
Контракт 1	27103	27340	27359	27017	27175	27478	27208	28841	27017	27135	27122	27004	327799
Контракт 2	26241	26545	26560	25619	15927	17049	27091	26590	26969	26643	26188	26393	297816
2. Постійні витрати	305303	305303	305303	305303	305303	305303	306823	316520	316520	316520	316520	316520	3721240
Допоміжні матеріали	28500	28500	28500	28500	28500	28500	30020	30020	30020	30020	30020	30020	351120
ЗП ІТР та молодшо- го обслуговуючого персоналу	85000	85000	85000	85000	85000	85000	85000	92000	92000	92000	92000	92000	1055000
Єдиний соціальний внесок	32742	32742	32742	32742	32742	32742	32742	35438	35438	35438	35438	35438	406386

Продовж. табл. 2.4

Статті	Місяці														Сума, грн
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
Витрати на електро- енергію на загальні потреби	2661	2661	2661	2661	2661	2661	2661	2661	2661	2661	2661	2661	2661	31933	
Амортизація	92000	92000	92000	92000	92000	92000	92000	92000	92000	92000	92000	92000	92000	1104000	
Маркетингові витра- ти	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	22200	
Інші витрати	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	151200	
3. Фінансові витрати	6200	6200	6200	6200	4650	3100	1550	0	0	2400	2400	2400	2400	41300	
Бюджет витрат	672118	676292	676560	666575	595466	615424	694898	711953	718462	718936	714828	715688	8177199		
Сальдо	6638	15689	18144	30059	-75132	-78002	35925	25289	13233	7840	5994	7442	13119		
Сальдо з нароста- ючим підсумком	6638	22327	40471	70530	-4602	-82604	-46679	-21390	-8157	-316	5677	13119			

Привертає до себе увагу той факт, що бюджет доходів та витрат має вигляд завершеного документу, де не відображаються проміжні розрахунки, а тільки доходи і витрати за статтями.

Завершальним етапом формування бюджету доходів і витрат є розрахунок сальдо між доходами та витратами. Для цього необхідно просумувати всі доходи і всі витрати щомісячно та разом за рік, після чого знайти сальдо як різницю між загальним доходом та загальними витратами. Сальдо бюджету доходів і витрат по суті відображає фінансовий результат поточної діяльності підприємства (прибуток або збиток). Сальдо з наростаючим підсумком відображає нагромадження фінансового результату.

Як бачимо, плановий прибуток підприємства за рік складає 13119 грн. При чому в травні і червні підприємство матиме збиток, який повністю буде відшкодовано за рахунок прибутків наступних місяців лише в кінці року. В цілому виконання бюджету дозволить підприємству контролювати розмір доходів і витрат та отримати прибуток у плановому періоді.

Розділ 3

СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Бюджет руху грошових коштів складається з двох частин, а саме з бюджету надходжень і бюджету виплат. Складання бюджету руху грошових коштів розпочнемо зі складання бюджету надходжень, який включає в себе надходження від реалізації за трьома контрактами, надходження від дебіторів та від отримання кредиту.

За першим контрактом надходження коштів за місяць складаються з суми доходів від реалізації у цьому місяці, що зменшені на суму авансу, виплачену у попередньому місяці, і передоплати (авансу) за наступний місяць. Надходження за січень складаються з суми доходів за січень, що зменшуються на величину авансу на початок року, та суми авансу за лютий. Надходження за грудень складаються з суми доходів за грудень, що зменшуються на величину передоплати за грудень, яка була здійснена в листопаді, та суми авансу на кінець року.

Розрахунок надходжень за першим контрактом (H^I) виражається формулою:

$$H^I = OP_i^I - A^i + A_{i+1},$$

де OP_i^I – сума доходів від реалізації у i -му місяці; A_i – аванс, виплачений в попередньому місяці за поставку i -го місяця; A_{i+1} – аванс, виплачений в i -му місяці за поставку наступного місяця.

Сума авансу, якщо поставка відбувається рівномірно протягом місяця, розраховується за формулою:

$$A_i = OP_i^I \div D_{mi} \times D_{av} \times \%A,$$

де D_{av} – кількість днів авансу (передоплати); $\%A$ – відсоток авансу.

Сума авансу за умов, якщо поставка відбувається у визначену дату кожного місяця, розраховується за формулою:

$$A_i = OP_i^I \times \%A.$$

За другим контрактом надходження коштів за місяць складаються з суми відстрочки платежу за попередній місяць, розраховані за курсом валюти поточного місяця, і суми доходів за поточний місяць, що зменшується на суму відстрочки платежу за поточний місяць. Надходження за січень складаються з доходу від реалізації за січень, що зменшуються на суму відстрочки платежу за січень.

Розрахунок надходжень за другим контрактом (H^{II}):

$$H^{\text{II}} = (N_{i-1} \div D_{M(i-1)} \times D_B \times C_{(i-1)}^S + N_i \div D_{Mi} \times (D_{Mi} - D_B) \times C_i^S) \times K_i^S.$$

За третім контрактом надходження за січень складаються з суми доходів від надання приміщення в оренду, що зменшується на суму відстрочки платежу за січень. Надходження в кожному наступному місяці складаються з суми відстрочки платежу за попередній місяць, суми доходів за поточний місяць, що зменшується на суму відстрочки за поточний місяць.

Розрахунок надходжень за третім контрактом (H^{III}):

$$H^{\text{III}} = OP_{i-1} \div D_{M(i-1)} \times D_B + OP_i \div D_{Mi} \times (D_{Mi} - D_B).$$

Надходження за кредитною угодою з комерційним банком буде лише в одному місяці відповідно графіку довгострокового кредитування. В даному прикладі – у вересні в сумі 120 тис. грн.

Далі складемо бюджет виплат. До цього бюджету входять такі статті:

- виплати за сировину та матеріали, що підлягають закупівлі у контрагентів, з кодовим найменуванням 1 і 2;

- виплати за допоміжні матеріали;
- виплати за електроенергію, яку планується спожити у плановому періоді;

- виплати заробітної плати найманим працівникам;
- виплати єдиного соціального внеску, передбачені чинним законодавством;

- маркетингові виплати;

- інші виплати;

- капітальні вкладення;

- погашення довгострокового кредиту та відсотків за кредит.

Для розрахунку виплат по сировині і матеріалах спочатку визначають раціональний обсяг замовлення та їх періодичність. Розрахуємо раціональний обсяг замовлень за формулою:

$$POZ = \sqrt{\frac{2 \cdot K \cdot B_{opz}}{B}},$$

де K – обсяг сировини, що необхідний протягом року, т; B_{opz} – витрати організацію одного замовлення, грн; B – витрати на зберігання з урахуванням втраченої вигоди на 1 т запасів підприємства від створення запасів, грн;

$$B = B_3 + BB,$$

де B_3 – витрати на зберігання 1 т запасів, грн; BB – втрачена вигода (розраховується як добуток ціни однієї тони матеріалу на початок року і рентабельності підприємства), грн.

Обсяг сировини, що необхідний протягом року, розраховується як сума добутків обсягу виробництва за першим контрактом і норми сировини за першим контрактом та обсягу виробництва за другим контрактом і норма сировини за другим контрактом:

$$K_{\text{сир}} = 1,8 \times 4977 + 2,4 \times 3927 = 18383,4 \text{ (т)};$$

$$PO3 = \sqrt{\frac{2 \cdot 18383,4 \cdot 106}{10 + 72 \cdot 0,29}} = 355,2566 \text{ (т)}.$$

Розраховуємо кількість замовлень на рік як обсяг сировини, що необхідний протягом року, ділений на раціональний обсяг замовлень:

$$K_3 = K / PO3 = 18383,4 / 355,2566 = 51,7468.$$

Наступним є розрахунок періодичності замовлень, що розраховується як кількість днів у році, поділена на кількість замовлень у році:

$$T_3 = 365 / 51,7468 = 7,05 \approx 7 \text{ (днів)}.$$

Визначаємо дати замовлень та дати платежів за сировину, беручи до уваги, що перше замовлення виконується 30 грудня, відстрочка платежу надається 14 днів. Дати замовлень і платежів представимо у таблиці 3.1.

Сума платежу за сировину, споживану впродовж місяця, розраховується за формулою:

$$П_{\text{сир}} = (П_{\text{лі-1}} \times Ц_{\text{сир}}^{\text{і-1}} + П_{\text{лі}} \times Ц_{\text{сир}}^{\text{і}}) \times PO3,$$

де $П_{\text{лі-1}}$, $П_{\text{лі}}$ – кількість платежів в і-му місяці відповідно за попередній та поточний місяць; $Ц_{\text{сир}}^{\text{і-1}}$, $Ц_{\text{сир}}^{\text{і}}$ – ціна 1 т сировини відповідно в попередньому та поточному місяці.

Таблиця 3.1. Дати замовлень і платежів за сировину

Дата замовлення	Дата платежу
30.12	13.01
6.01	20.01
13.01	27.01
20.01	3.02
27.01	10.02
3.02	17.02
10.02	24.02
17.02	3.03
24.02	10.03
3.03	17.03
10.03	24.03
17.03	31.03
24.03	7.04
31.03	14.04
7.04	21.04
14.04	28.04
21.04	5.05
... до кінця року	... до кінця року

У такий же спосіб розраховуються раціональний обсяг, кількість та періодичність замовлень впродовж року, фіксуються дати поставок і платежів та визначаються суми платежів на місяць для матеріалу 1, матеріалу 2 і допоміжних матеріалів. Якщо для того чи іншого найменування матеріалу не передбачено відстрочки платежу, то це означає, що дати поставки і дати платежів співпадають. При розрахунку суми платежу на місяць попередня формула набуває наступного вигляду:

$$П_{\text{сир}} = ПЛ_i \times Ц^{\text{сир}}_i \times РОЗ.$$

Виплати заробітної плати найманим працівникам. Щомісячні виплати заробітної плати складаються з невикраденої частини заробітної плати за попередній місяць (50 %) та авансу за поточний місяць (50 %). Платіж у січні включає лише аванс (50% витрат на заробітну плату в січні).

Виплати єдиного соціального внеску здійснюються в розмірі 38,52 % від суми виплат заробітної плати за кожен місяць до кінця року.

Виплати за електроенергію складаються з суми її витрат на загальні потреби та технологічні цілі, враховуючи, що для споживачів – юридичних осіб – передоплата за електроенергію складає 1 місяць. Розмір

маркетингових та інших виплат відповідає розміру цих витрат у поточному місяці.

Амортизація є негрошовим видом витрат, тому за цією статтею виплати не відбуваються.

Капітальні вкладення включаються в бюджет платежів за графіком капітальних вкладень, що наведений в індивідуальному завданні. Також до бюджету платежів включають суми погашення довгострокового кредиту та відсотків по ньому (з графіку, табл. 2.3).

Зводимо всі розрахунки до бюджету руху грошових коштів (табл. 3.2).

У випадку, коли сальдо бюджету руху грошових коштів має від'ємне значення, це свідчить про неспроможність підприємства розрахуватися за поточними зобов'язаннями, тобто про поточну неплатоспроможність. У такому випадку необхідно залучити кошти для фінансування поточної діяльності. Підприємство може скористатися овердрафтом, який надається банківською установою під 28 % річних.

Складемо план поточного фінансування діяльності підприємства (табл. 3.3). Залишок коштів на початок періоду у січні складає 10000 грн. Залишок на кінець кожного місяця розраховується як сума залишку на початок періоду та сальдо бюджету руху грошових коштів. За залишком коштів на кінець місяця оцінюється платоспроможність підприємства та необхідність залучення коштів. У разі, коли на кінець місяця підприємство має надлишок грошових коштів, овердрафт не використовується і вся сума переноситься на початок наступного місяця. Якщо на кінець місяця у підприємства дефіцит грошових коштів, то використовується овердрафт. Сума залучення коштів у перший раз дорівнює сумі дефіциту грошових коштів. Тоді на початок наступного місяця залишок коштів дорівнює 0. Відсотки за користування овердрафтом нараховуються, починаючи з наступного місяця. Коли в наступному місяці знову існує дефіцит грошових коштів, то сума залучення складатиметься з суми дефіциту та нарахованих відсотків на залишок заборгованості.

У місяці, коли у підприємства існує надлишок коштів на кінець періоду, але при цьому існує заборгованість по овердрафту, надлишок направляється на погашення заборгованості. Першочергово погашаються відсотки, а потім "тіло" овердрафту.

У даному прикладі видно, що в січні сальдо бюджету руху грошових коштів від'ємне, але залишку коштів на початок року (10000 грн) вистачає для покриття цього "мінусу". В наступному періоді виникає дефіцит коштів в сумі 7157 грн. Підприємство використовує овердрафт для покриття дефіциту. В березні місяці на суму заборгованості нараховуються відсотки в сумі 167 грн.

Таблиця 3.2. Бюджет руху грошових коштів

Статті	Місяці														Сума, грн
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	14	
Надходження															
1. Надходження від реалізації	574774	673550	698819	689252	561337	524765	692049	726101	720952	726820	713022	717792			8019233
Контракт 1	228389	225617	224259	225027	229080	228528	234876	234876	226872	227424	226872	223160			2734979
Контракт 2	332160	427660	452834	443451	311031	275463	435947	470225	473306	478170	465376	473406			5039028
Контракт 3	14226	20274	21726	20774	21226	20774	21226	21000	20774	21226	20774	21226			245226
2. Інші доходи	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000			60000
3. Надходження від отримання кредиту	0	0	0	0	0	0	0	0	120000	0	0	0			120000
Разом надходжень	579774	678550	703819	694252	566337	529765	697049	731101	845952	731820	718022	722792			8199233
Виплати															
1. Виплати по сировині	76734	102313	127891	102313	102313	136417	113681	113681	142101	113681	113681	142101			1386904
2. Виплати по матеріалах:															
Контракт 1	74921	99895	74921	99895	106138	79604	106138	106138	79604	106138	79604	106138			1119136
Контракт 2	71477	71477	95302	71477	95302	71477	95302	95302	80928	114205	85654	114205			1062106
3. Виплати по допоміжних матеріалах	15776	31551	31551	31551	31551	15776	33234	33234	33234	33234	16617	33234			340543

Продовж. табл. 3.2

Статті	Місяці														Сума, грн	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
4. Виплати по електроенергії	66555	133353	133613	133050	128172	124515	129564	137981	141341	140595	140291	140118			1549148	
5. Виплати по заробітній платі	25637	51368	51468	51251	49372	47963	49908	53150	54444	54157	54040	53974			596732	
6. Виплати єдиного соціального внеску	56545	56580	55297	45763	47188	56960	58093	56647	56440	55972	56058	56058			657601	
7. Виплати по маркетингу	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850	1850			22200	
8. Інші виплати	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600	12600			151200	
9. Капітальні вкладення	180000	120000	50000	50000	0	0	0	0	120000	0	0	50000			570000	
10. Погашення довгострокового кредиту	0	0	0	77500	77500	77500	77500	0	0	0	0	0			310000	
11. Виплати відсотків	6200	6200	6200	6200	4650	3100	1550	0	0	2400	2400	2400			41300	
Разом виплат	588295	687186	640693	683449	656636	627761	679420	610584	722541	634832	562793	712678			7806869	
Сальдо	-8521	-8636	63126	10803	-90299	-97996	17629	120516	123411	96988	155229	10114			392363	
Сальдо з нара-стаючим під-сумком	-8521	-17157	45970	56773	-33526	-131523	-113894	6623	130033	227021	382249	392363				

Таблиця 3.3. План поточного фінансування

Показники	Місяці											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Залишок коштів на початок періоду	10000	1479	0	55803	66606	0	0	0	10543	133953	230941	386170
Сальдо бюджету грошових коштів	-8521	-8636	63126	10803	-90299	-97996	17629	120516	123411	96988	155229	10114
Надлишок (дефіцит коштів) на кінець періоду	1479	-7157	63127	66606	-23693	-97997	17629	120516	133953	230941	386170	396284
Кредитування		7157			23693	98549						
Погашення кредиту			7157				14776	107466				
Відсотки за кредит	0	0	167	0	0	553	2852	2508	0	0	0	0
Залишок боргу по кредиту на початок періоду	0	0	7157	0	0	23693	122242	107466	0	0	0	0

У березні підприємство має надлишок коштів, який направляється на виплату відсотків та погашення заборгованості. Після цього залишаються грошові кошти в сумі 55803 грн, які переходять на початок квітня. Аналогічним чином складається план поточного фінансування до кінця року.

У наведеному прикладі бачимо, що підприємство протягом року користується овердрафтом для забезпечення поточної платоспроможності, але до кінця року вся заборгованість з відсотками погашена, і підприємство має залишок грошових коштів на кінець грудня в сумі 396284 грн, що свідчить про ефективність фінансового планування.

Бюджет руху грошових коштів є основним плановим документом, який регламентує поточну фінансову діяльність підприємства. Він дає можливість керівництву контролювати грошові потоки підприємства, вчасно виявляти відхилення план/факт і коригувати діяльність шляхом прийняття відповідних управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, слід зазначити, що динамічно змінні зовнішні умови зумовлюють необхідність постійного перегляду тактичних і частково стратегічних цілей, балансування між стабільністю та змінністю кінцевих результатів діяльності підприємства. З цією метою бажано забезпечувати стратегічну гнучкість або здатність підприємства до формування превентивних управлінських заходів та швидко реагувати на зовнішні зміни для отримання конкурентних переваг.

Впровадження процесу бюджетування на підприємствах дозволить:

- поліпшити фінансові результати на основі управління прибутком і витратами, раціонально розподіляти і використовувати ресурси, оптимізувати витрати по підприємству і впровадити оперативний контроль за постійними і змінними витратами;
- поліпшити платоспроможність підприємства на основі ефективного управління грошовими потоками;
- підвищити якість та оперативність прийняття управлінських рішень;
- узгоджувати, координувати дії окремих підрозділів і відділів підприємств, а також напрямків діяльності для досягнення поставлених глобальних завдань.

Після складання бюджету доходів і витрат бачимо, що доходи підприємства будуть перевищувати витрати підприємства майже у всіх місяцях року, витрати перевищуватимуть лише у травні та червні.

За плановий період підприємство має погасити кредит минулого року, погашення буде відбуватися рівномірними частинами по 77500 грн на протязі чотирьох місяців. У вересні планується отримати кредит у розмірі 120 тис. грн, відсотки за цим кредитом будуть сплачуватись з жовтня у розмірі 2 % від суми кредиту... .

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетування в економічних системах [Текст] / Ю. Г. Лисенко [та ін.]; ред. Ю. Г. Лисенко, В. М. Андрієнко. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 360 с. – ISBN 978-966-374-409-4
2. **Ковтун, С.** Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами [Текст] / С. Ковтун. – Х. : Фактор, 2005. – 340 с. – ISBN 978-966-312-304-2
3. **Кузьмін, О. Є.** Бюджетування на підприємстві [Текст] : навч. посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К., Кондор, 2008. – 312 с. – ISBN 966-351-188-5
4. **Панков, В.А.** Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства [Текст] / В. А. Панков, С. Я. Єлецьких, Н. М. Михайличенко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 112 с. – ISBN 966-36-441-5
5. **Романов, А.** Основы финансового планирования и бюджетирования на предприятии [Текст] / А. Романов. – Харьков : Центр "Консульт", 2005. – 108 с. – ISBN 966-8423-46-1
6. **Савчук, В. П.** Финансовый менеджмент. Практическая энциклопедия [Текст] / В. П. Савчук. – К. : Companion, 2008. – 884 с. – ISBN: 978-966-95435-3-0
7. **Терещенко, О. О.** Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст] : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с. – ISBN 966-574-441-0
8. **Фомин, П. А.** Методология расчета бюджета движения денежных средств промышленного предприятия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cis2000.ru/Budgeting/Bylaws.shtml>
9. **Хруцкий, В. Е.** Внутрифирменное бюджетирование : настольная книга по постановке финансового планирования [Текст] / В. Е. Хруцкий, В. В. Гамаюнов. – 2-е изд. перераб. и допол. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 464 с. – ISBN 5-279-02681-6
10. **Щиборщ, К. В.** Бюджетирование деятельности промышленных предприятий России [Текст] / К. В. Щиборщ. – М. : Дело и Сервис, 2001. – 542 с. – ISBN 580-180-092-1

ДОДАТОК А

Варіант ____.

Контракт 1. Поставка товару відбувається 10 числа кожного місяця. Передоплата 50 % вартості – 30 днів. Аванс на початок року 108 тис. грн, на кінець року 110 тис. грн.

Ціна одиниці товару 543 грн, з травня 552 грн.

Контракт 2. Надається відстрочка платежу 7 днів. Ціна одиниці товару 155 дол. США, з червня 163 дол. США.

Обсяги поставки по місяцях наведені в табл. А1.

Таблиця А1. Щомісячні обсяги поставки продукції

Місяць	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Контракт 1, од.	412	415	416	410	412	418	410	441	410	412	412	410
Контракт 2, од.	346	350	350	352	210	210	358	350	356	352	345	348

Контракт 3. Надання приміщення в оренду. Сума щомісячно 21 тис. грн. Відстрочка платежу 10 днів.

Норма прибутку підприємства – 29 %.

Залишок по статті "Довгострокові кредити" на початок року складає 310 тис. грн. У вересні отримується позика 120 тис. грн. Кредит минулого року погашається з квітня рівними частинами протягом 4 місяців.

Запас готової продукції на початок року за контрактом 1 – 42 од., за контрактом 2 – 35 од.

Норми витрат матеріалів:

Сировина:

– контракт 1 – 1,8 т;

– контракт 2 – 2,4 т.

Матеріали:

– контракт 1 (матеріал 1) – 1,7 т;

– контракт 2 (матеріал 2) – 2,1 т.

Ціни за 1 т:

– сировина 72 грн, з червня 80 грн.

– матеріал 1 – 128 грн, з травня 136 грн.

– матеріал 2 – 121 грн, з вересня 145 грн.

Витрати на організацію одного замовлення 106 грн, витрати на зберігання 1 т запасів 10 грн. При створенні запасів надається відстрочка платежу по сировині 14 днів, по матеріалу 2 – 10 днів.

Трудомісткість виготовлення одиниці продукції:

– контракт 1 – 3,3 н-год.;

– контракт 2 – 3,8 н-год.

Постійні витрати підприємства:

– допоміжні матеріали 3,8 т щомісячно за ціною 7500 грн за 1 т, з липня 7900 грн;

– заробітна плата ІТР та МОП 85 тис. грн у місяць, з серпня – 92 тис. грн;

– витрати на електроенергію 3200 кВт-год.;

– амортизація 92 тис. грн у місяць;

– маркетингові витрати 1850 грн у місяць;

– інші витрати 12600 грн.

План-графік капітальних вкладень наведений у табл. А2.

Таблиця А2. План-графік капітальних вкладень

Місяць	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Сума, тис. грн	0	0	50	50	0	0	0	0	120	0	0	50

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Курсова робота: загальна характеристика	4
2. Завдання для виконання розрахункової частини курсової роботи .	5
3. Приклад виконання та оформлення курсової роботи	7
Рекомендована література	30
Додаток	31